

Skylapper – eller verktøy for læring?

Omfatter indikatorene som er definert i Pasientsikkerhetsprogrammet, de viktigste forholdene som har betydning for pasientsikkerheten? Oppmerksomhet rundt begrensningene, og hva man ikke ser gjennom indikatorer, er sentralt.

Publisert: 2014-12-01 12.33 Oppdatert: 2015-05-09 08.35

Gjøsund / Halvorsen / Osmundsen / Kongsvik

Gudveig Gjøsund, forsker

Kristin Halvorsen, forsker,

Tonje Osmundsen, forsker

Trond Kongsvik, forskningsleder/professor

alle ved Studio Apertura, NTNU Samfunnsforskning AS

HELSEMINISTER Bent Høie lanserte i oktober visjonen om å skape «verdens tryggeste helse- og omsorgstjenester». Pasientskader skal reduseres med 25 prosent – og dette skal blant annet realiseres gjennom pasientsikkerhetsprogrammet «I trygge hender». I spesialisthelsetjenesten var andelen pasientskader på 13 prosent i 2013, ifølge Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

Det er stor enighet om at dette tallet må ned, men det er viktig å diskutere hvordan det skal oppnås.

INDIKATORER. Bruken av indikatorer ser ut til å bli sentral i strategien for de neste fire årene. Det betyr at arbeidet med pasientsikkerhet skal overvåkes på nasjonalt nivå gjennom systematisk innhenting av informasjon om noen utvalgte tema.

Et eksempel på en indikator er hvor stor andel av hjerteoperasjonene som gir infeksjoner i etterkant. Styringsgruppen skal følge effekten av programmet ved hjelp av et «dashboard», det vil si en samlet visuell presentasjon av indikatorene. Kommuner og helseforetak anbefales å opprette lignende skjermbilder for oppfølgingen av pasientsikkerhetsarbeidet.

Intensjonen med slike indikatorer er læring – og å fortelle ledere og myndigheter hvordan ulike tiltak virker på pasientsikkerheten. Den systematiske tilnærmingen på nasjonalt nivå er relativt ny og den informasjonen som framskaffes, vil være nyttig for forbedringsarbeidet. Likevel vet vi fra andre sektorer at indikatorer også kan ha betydelige negative effekter hvis de ikke brukes nennsomt.

FEILSLUTNINGER. Generelt har slike indikatorer noen klare begrensninger. Som informasjonsbærere skal de nettopp gi indikasjoner, i dette tilfellet for pasientsikkerhet. Indikatorer må benyttes som hjelpemiddel til å gi innsikt, ikke som et absolutt mål på tingenes tilstand.

Indikatorer vil alltid representere en forenkling – mye komplisert informasjon reduseres til noen få talluttrykk. Dette kan føre til feilslutninger.

Eksempelvis lener finanssektoren seg tungt på indikatorer. Likevel kom finanskrisen i 2008 som en overraskelse på de aller fleste økonomer, og de indikatorene som ble brukt, viste få eller ingen tegn på det forestående fallet i økonomien.

AVLEDNING. Siden indikatorer viser tilstanden på avgrensede, målbare forhold, vil mer kompliserte sammenhenger bli mindre synlige, for eksempel skader som skyldes manglende kommunikasjon mellom nivåene i helsetjenesten eller enheter på sykehuset. Det å følge opp slike forhold på lik linje med de foreslåtte indikatorene, vil være svært viktig framover.

Oppmerksomhet er en knapp ressurs. Det sterke visuelle uttrykket som indikatorer gir for «tilstanden» på ett område, får ofte stor oppmerksomhet. I andre sektorer forsterkes dette av at de er tilknyttet bonussystemer for ledere og ansatte, slik at gode indikatorresultater gir mer lønn.

Når indikatorer får stor oppmerksomhet, kan det dermed være en fare for at andre viktige forhold som ikke blir målt på samme måte, blir oversett. Indikatorer kan med andre ord fungere som en avledning.

SIKKERHETSKULTUR. Indikatorene som omtales i programmet, er primært såkalte etter-indikatorer, det vil si at de er basert på uønskede hendelser – som infeksjoner. Skaden har altså allerede skjedd. Selv om etter-indikatorer er nyttige i flere sammenhenger, kan gode før-indikatorer bidra til å hindre at pasientskader oppstår i utgangspunktet.

I oljebransjen har man funnet at mål på sikkerhetskultur kan fungere som før-indikatorer. I helseforetakene ble pasientsikkerhetskulturundersøkelsen gjennomført for andre gang i vår, og denne kan representere et viktig grunnlag for et proaktivt sikkerhetsarbeid.

Pasientsikkerhet er ikke et statisk fenomen, men påvirkes av rammebetingelser som er i stadig endring – som reformer, organisering, den teknologiske utviklingen og andre forhold av betydning for fagfolkene som jobber i helsesystemet. Jakten på de gode indikatorene er med andre ord en stadig pågående prosess.

UTFORDRINGENE. Spørsmål vi kan stille oss i denne sammenhengen, kan være: Omfatter indikatorene som er definert i Pasientsikkerhetsprogrammet, de viktigste forholdene som har betydning for pasientsikkerheten? Hvordan kan vi bidra til at de utformes slik at de måler det de er ment å gi oss kunnskap om? Og hvordan kan vi sikre at indikatorene blir brukt for å gi innsikt og ikke som et absolutt bilde på pasientsikkerheten?

Oppmerksomhet rundt begrensningene, og hva man ikke ser gjennom indikatorer, er sentralt i det viktige arbeidet som nå gjøres.

På sitt beste kan et «dashboard» med indikatorer vise vei til hva man bør prioritere – og forbedre. I verste fall kan et slikt skjermbilde være en forenklet og statisk versjon av fortidens uønskede hendelser og ta oppmerksomheten bort fra andre viktige faktorer av betydning for pasientsikkerheten.

Ingen oppgitte interessekonflikter

Kronikk og debatt, Dagens Medisin 20/2014

[Tilbake til Debatt \(/debatt/\)](#)

Relaterte saker

Ni av ti er fornøyd med helsetjenesten

(/artikler/2014/11/13/ni-av-ti-er-fornoyd-med-helsetjenesten/)

– De ansatte på norske sykehus bør få en beklagelse

(/artikler/2014/10/24/-de-ansatte-pa-norske-sykehus-bor-fa-en-beklagelse/)

«Det var kanskje fristene presentere litt dramatiske tall»

(/artikler/2014/10/23/c-var-kanskje-fristende-a-presentere-litt-dramatiske-tall/)

Nyhetsbrev

Følg med på siste nytt fra Dagens Medisin ved å abonnere på vårt gratis nyhetsbrev og følge oss i sosiale medier.

[KLIKK HER](#)

NYHETER FRA STARTSIDEN

(/artikler/2018/12/19/-fortsatt-usikkerhet-som-det-ma-jobbes-med/)

SPESIALISTHELSETJENESTE

Godkjente protonsender-planen, men prisen er foreløpig for høy

(/artikler/2018/12/19/-fortsatt-usikkerhet-som-det-ma-jobbes-med/)

(/artikler/2018/12/19/dobbelt-sa-vanleg-a-bli-handoperert-i-forde-som-i-finnmark/)

HELSEATLAS I ORTOPEDI

Dobbelt så vanleg å bli handoperert i Førde som i Finnmark

(/artikler/2018/12/19/dobbelt-sa-vanleg-a-bli-handoperert-i-forde-som-i-finnmark/)

(/artikler/2018/12/18/store-sprik-i-operasjonspraksis-ved-norske-sjukehus/)

HELSEATLAS I ORTOPEDI

Store sprik i operasjonspraksis ved norske sjukehus

(/artikler/2018/12/18/store-sprik-i-operasjonspraksis-ved-norske-sjukehus/)

JOBBS OG UTDANNING

Tor Ingebrigtsen har fått professor-jobb

(/artikler/2018/12/18/tor-ingebrigtsen-har-fatt-jobb-professor-jobb/)

(/artikler/2018/12/18/tor-ingebrigtsen-har-fatt-jobb-professor-jobb/)

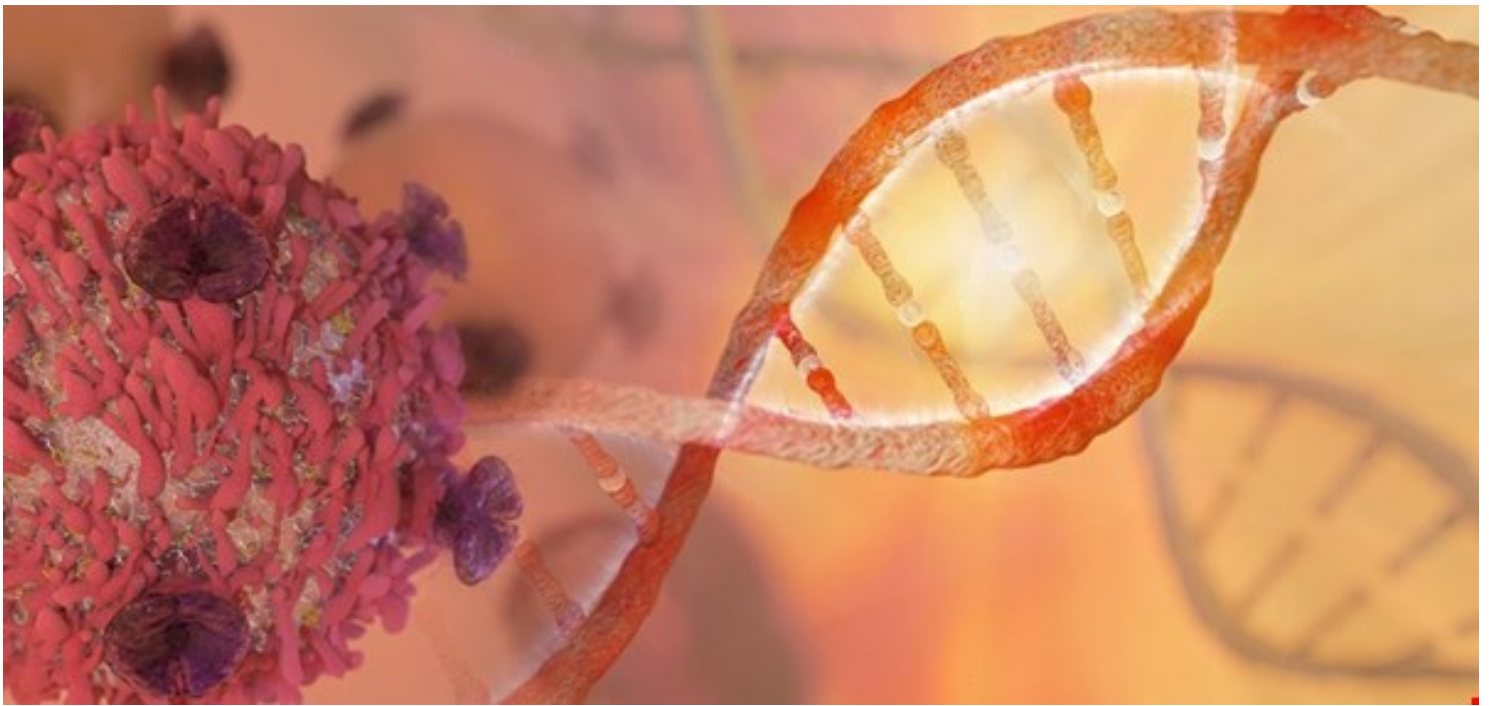

FORSKNING

30 millioner til barnekreft- forskning

(/artikler/2018/12/18/30-millioner-til-barnekreftforskning/)

(/artikler/2018/12/18/30-millioner-til-barnekreftforskning/)

(/artikler/2018/12/17/ny-genterapi-til-barn-med-leukemi-innfores-i-norge/)

CAR-T-TERAPI

Ny genterapi til barn med leukemi innføres i Norge ¹

(/artikler/2018/12/17/ny-genterapi-til-barn-med-leukemi-innfores-i-norge/)

BESLUTNINGSFORUM

Fem legemidler fikk nei – tre fikk ja

(/artikler/2018/12/17/fem-legemidler-fikk-nei--tre-fikk-ja/)

(/artikler/2018/12/17/fem-legemidler-fikk-nei--tre-fikk-ja/)

(/artikler/2018/12/16/slik-vil-sykehusene/)

PSYKISK HELSE

Slik vil sykehusene prøve å prioritere psykisk helse ¹

(/artikler/2018/12/16/slik-vil-sykehusene/)

(/artikler/2018/12/16/svik-mot-pasientene/)

PSYKISK HELSE

«Svik mot pasientene» ³

(/artikler/2018/12/16/svik-mot-pasientene/)

Tilbudet innenfor døgntilbud er svekket utover det som er forsvarlig, mener pasientombudet.

(/artikler/2018/12/16/svik-mot-pasientene/)

(/artikler/2018/12/14/ms-medisin-blir-trolig-

BESLUTNINGSFORUM

MS-medisin blir ikke vurdert i år

(/artikler/2018/12/14/ms-medisin-blir-trolig-ikke-vurdert-i-ar/)

KOMMENTAR

De vanskelige prioriteringene ⁶

(/artikler/2018/12/14/de-vanskelige-prioriteringene/)

Blankholm-utvalget har lagt et godt grunnlag for prioriteringer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, og har på imponerende vis balansert kommunenes spesielle utfordringer opp mot ønsket om felles kriterier for hele helsetjenesten.

(/artikler/2018/12/14/de-vanskelige-prioriteringene/)

(/artikler/2018/12/14/de-vanskelige-prioriteringene/)

PSYKISK HELSE

Ap: Må ha flere lavterskeltilbud i psykisk helse

(/artikler/2018/12/16/ap-ma-ha-flere-lavterskeltilbud-i-psykisk-helse/)

(/artikler/2018/12/16/ap-ma-ha-flere-lavterskeltilbud-i-psykisk-helse/)

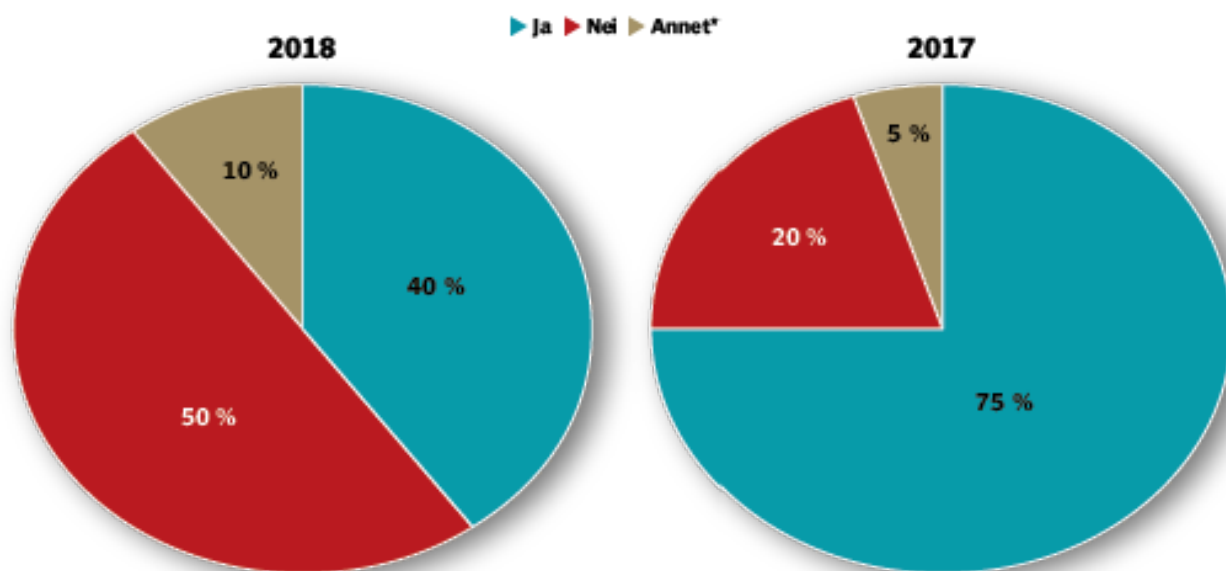

(/artikler/2018/12/14/tidligere-slv-topp--bekymringsverdig/)

FLERE LEGEMIDLER FÅR NEI

Tidligere SLV-topp mener økning i legemiddel-avslag er bekymringsverdig ¹⁰

(/artikler/2018/12/14/tidligere-slv-topp--bekymringsverdig/)

(/artikler/2018/12/14/stor-okning-i-legemiddel-nei/)

BESLUTNINGSFORUM

Stor økning i legemiddel-nei

(/artikler/2018/12/14/stor-okning-i-legemiddel-nei/)

Hittil i år har Beslutningsforum sagt nei til halvparten av legemidlene, mens bare 20 prosent fikk nei i 2017

(/artikler/2018/12/14/stor-okning-i-legemiddel-nei/)

(/artikler/2018/12/13/helse-sor-ost-gar-videre-med-protonsenter-til-18-milliarder/)

SPECIALISTHELSETJENESTE

Helse Sør-Øst: Går videre med protonsenter til 1,8 milliarder ²

(/artikler/2018/12/13/helse-sor-ost-gar-videre-med-protonsenter-til-18-milliarder/)

(/artikler/2018/12/13/kommuneprioriteringer-samme-kriterier-som-sykehusene--men-vektlegger-livsmestring/)

PRIORITERING I KOMMUNENE

Vil bruke samme kriterier som i sykehusene – men vektlegger livsmestring ⁴

(/artikler/2018/12/13/kommuneprioriteringer-samme-kriterier-som-sykehusene--men-vektlegger-livsmestring/)

(/artikler/2018/12/13/-sparer-penger-pa-a-ikke-behandle/)

PSYKISK HELSE

– Sparer penger på ikke å behandle ⁵

(/artikler/2018/12/13/-sparer-penger-pa-a-ikke-behandle/)

(/artikler/2018/12/12/stensvold--ikke-interessert-i-hvor-senteret-legges/)

UT MOT PLAN OM PROTONSENTRE

– Ikke interessert i hvor senteret legges ²

(/artikler/2018/12/12/stensvold--ikke-interessert-i-hvor-senteret-legges/)

(/artikler/2018/12/12/sykehusbyggingen-i-oslo-krever-ny-plan-fra-helse-sor-ost/)

GAUSTAD-UTBYGGINGEN

Sykehusbyggingen i Oslo: Krever ny plan fra Helse Sør-Øst²

(/artikler/2018/12/12/sykehusbyggingen-i-oslo-krever-ny-plan-fra-helse-sor-ost/)

(/artikler/2018/12/12/planer-om-to-protonsentre-slik-svarer-lederne-ved-ous-og-haukeland-pa-pastanden-om-egeninteresse/)

Slik svarer lederne ved OUS og Haukeland på påstanden om egeninteresse ²

(/artikler/2018/12/12/planer-om-to-protonsentre-slik-svarer-lederne-ved-ous-og-haukeland-pa-pastanden-om-egeninteresse/)

2015: «Jeg er ikke fornøyd»

2016: «Jeg er ikke fornøyd»

2017: «Dette er ikke godt nok»

(/artikler/2018/12/10/lovte-a-prioritere-psykisk-helse--slik-gikk-det/)

DEN GYLNE REGEL

Han lovte å prioritere psykisk helse – slik gikk det ¹

(/artikler/2018/12/10/lovte-a-prioritere-psykisk-helse--slik-gikk-det/)

(/artikler/2018/12/07/mektigst-i-helse-norge-gjennom-20-ar/)

HELSE-NORGES MEKTIGSTE

Dette er Helse-Norges mektigste søskenpar ¹

(/artikler/2018/12/07/mektigst-i-helse-norge-gjennom-20-ar/)

(/artikler/2018/12/11/advarer--pasientene-far-ikke-adekvat-behandling/)

PSYKISK HELSE

Advarer: – Pasientene får ikke adekvat behandling ¹

(/artikler/2018/12/11/advarer--pasientene-far-ikke-adekvat-behandling/)

«Helsesykepleier»-tittelen vedtatt i Stortinget ²

(/artikler/2018/12/12/helsesykepleier-tittelen-vedtatt-i-stortinget/)

(/artikler/2018/12/12/helsesykepleier-tittelen-vedtatt-i-stortinget/)

(/artikler/2018/12/12/norsk-ehelse-selskap-sentral-i-britisk-genterapi-forskning/)

HELSENÆRING

Norsk ehelse-selskap sentralt i britisk genterapi-forskning

(/artikler/2018/12/12/norsk-ehelse-selskap-sentral-i-britisk-genterapi-forskning/)

LEDER

Den gylne retorikk

(/artikler/2018/12/11/den-gylne-retorikk/)

Har psykisk helsevern i for stor grad basert seg på somatikkens metoder?

(/artikler/2018/12/11/den-gylne-retorikk/)

(/artikler/2018/12/11/den-gylne-retorikk/)

(/artikler/2018/12/11/-uverdig-situasjon/)

PSYKISK HELSE

– Uverdig situasjon 2

(/artikler/2018/12/11/-uverdig-situasjon/)

Petter Brelin sitter i sykehusstyre. Fra styremøtene kjenner han godt presset om Den gylne regel.

(/artikler/2018/12/11/-uverdig-situasjon/)

(/artikler/2018/12/10/-glava-effekt-ga-bedre-statistikk/)

PSYKISK HELSE

– «Glava-effekt» ga bedre statistikk

(/artikler/2018/12/10/-glava-effekt-ga-bedre-statistikk/)

(/artikler/2018/12/10/-den-gylne-regel-er-en-politisk-bloff/)

PSYKISK HELSE

– Den gylne regel er en politisk bløff ¹

(/artikler/2018/12/10/-den-gylne-regel-er-en-politisk-bloff/)

PSYKISK HELSE

Høie: – Ventetiden for barn og unge er for lang ¹

(/artikler/2018/12/10/hoie--ventetiden-for-barn-og-unge-er-for-lang/)

(/artikler/2018/12/10/hoie--ventetiden-for-barn-og-unge-er-for-lang/)

(/artikler/2018/12/10/vil-hjelpe-allmennlegene-a-bestille-de-rette-provene/)

PRIMÆRHELSETJENESTE

Vil hjelpe allmennlegene å bestille de rette prøvene

(/artikler/2018/12/10/vil-hjelpe-allmennlegene-a-bestille-de-rette-provene/)

(/artikler/2018/12/10/protonsenter-saken--legene-bor-legge-til-side-egeninteresser/)

UT MOT PLANER OM TO PROTONSENTRER

– Legene bør legge egeninteresser til side

(/artikler/2018/12/10/protonsenter-saken--legene-bor-legge-til-side-egeninteresser/)